

สถานการณ์และแนวโน้มโพแทชของโลกและภูมิภาคเอเชีย

นายจรินทร์ ชลไพศาล (jarin@dpim.go.th)

กลุ่มวิชาการเศรษฐกิจ สำนักเหมืองแร่และสัมปทาน

ในปัจจุบันประเทศไทยเป็นประเทศผู้ผลิตและผู้ส่งออกสินค้าเกษตรที่สำคัญของโลก โดยเป็น ๑ ใน ๓ ของประเทศผู้ผลิตยางพารา มันสำปะหลัง และปาล์มน้ำมัน รายใหญ่ที่สุดของโลก รวมทั้งยังเป็นประเทศผู้ส่งออกข้าวรายใหญ่ที่สุดของโลกอีกด้วย ภาคเกษตรกรรมเป็นภาคเศรษฐกิจที่สำคัญของไทยซึ่งมีการจ้างงานกว่า ๑๓.๖ ล้านคน คิดเป็นประมาณร้อยละ ๓๕ ของจำนวนผู้มีงานทำทั่วประเทศ และถึงแม้เกษตรกรจะเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ของประเทศ แต่กลับเป็นกลุ่มคนที่มีรายได้ต่ำและมีหนี้สินสูง โดยปัจจุบันเกษตรกรกว่า ๑.๓ ล้านครัวเรือนมีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน คือ ๑๒,๐๐๐ บาทต่อครัวเรือนต่อปี และมีหนี้สินเฉลี่ยประมาณ ๖๐,๐๐๐ บาทต่อครัวเรือน

สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกษตรกรประสบปัญหาความยากจนและมีหนี้สินสูง คือ ปัญหาราคาพืชผลทางการเกษตรและปัญหาต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้นทุนปุ๋ยเคมีซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตหลักที่มีผลกระทบต่อรายได้ของเกษตรกร จากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรพบว่า ปุ๋ยเคมีคิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ ๑๘ ของต้นทุนการผลิตข้าว และมีสัดส่วนสูงถึงประมาณร้อยละ ๔๑ ของต้นทุนการผลิตปาล์มน้ำมัน ทั้งนี้ ปัจจุบันประเทศไทยไม่สามารถผลิตปุ๋ยเคมีได้เพียงพอต่อความต้องการใช้ภายในประเทศ ทำให้ต้องนำเข้าปุ๋ยประมาณ ๕ ล้านตัน คิดเป็นมูลค่าประมาณ ๖๐,๐๐๐ ล้านบาทต่อปี (ตารางที่ ๑)

ตารางที่ ๑ สถิติการนำเข้าปุ๋ยของไทยในปี ๒๕๕๘

	ปริมาณ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)
ปุ๋ยอินทรีย์	๒,๓๕๕	๑๕๔
ปุ๋ยไนโตรเจน	๒,๒๔๑,๕๙๕	๒๒,๕๐๐
ปุ๋ยฟอสเฟต	๓๑,๕๔๘	๒๕๘
ปุ๋ยโพแทช	๗๓๙,๘๘๙	๙,๒๕๗
ปุ๋ยผสม	๑,๙๖๗,๘๓๐	๒๘,๕๕๒
รวม	๔,๙๘๓,๓๑๗	๖๐,๗๒๑

ที่มา: The Global Trade Atlas

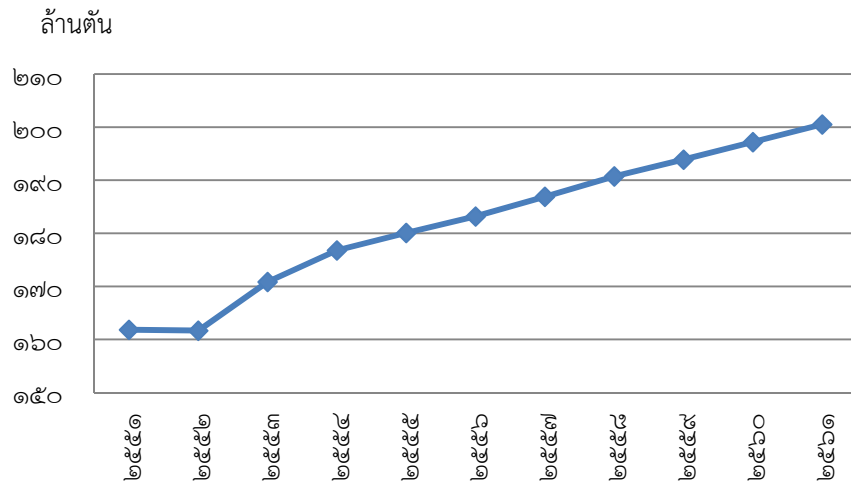
ในบทความนี้จะนำเสนอข้อมูลสถานการณ์และแนวโน้มอุปสงค์และอุปทานของปุ๋ยเคมีของโลกและภูมิภาคเอเชีย โดยจะมุ่งเน้นที่ปุ๋ยโพแทช เนื่องจากโพแทชเป็นแร่ที่ประเทศไทยมีทรัพยากรค่อนข้างมากและมีศักยภาพที่จะพัฒนาในอนาคตอันใกล้

๑. แนวโน้มสถานการณ์ปุ๋ยของโลก

๑.๑ อุปสงค์ปุ๋ย

FAO (๒๐๑๕) คาดการณ์ว่าอุปสงค์หรือความต้องการใช้ปุ๋ยของโลกจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามการขยายตัวของเศรษฐกิจ โดยคาดว่าความต้องการใช้ปุ๋ยของโลกจะเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ ๑.๘ ต่อปี จากระดับประมาณ ๑๘๗ ล้านตัน ในปี ๒๕๕๗ ไปอยู่ที่ระดับ ๒๐๐ ล้านตัน ในปี ๒๕๖๑ (รูปที่ ๑)

รูปที่ ๑ ความต้องการใช้ปุ๋ยของโลก ในช่วงปี ๒๕๕๑ - ๒๕๖๑

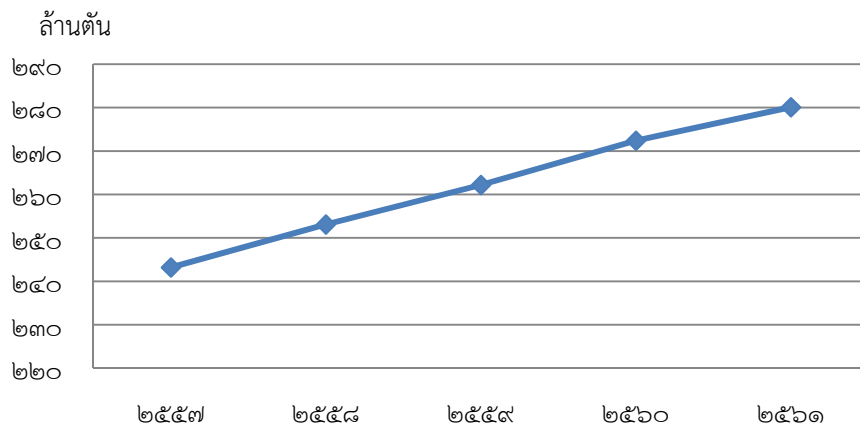

ที่มา: FAO (๒๐๑๕)

๑.๒ อุปทานปุ๋ย

FAO (๒๐๑๕) ระบุว่า ในปี ๒๕๕๖ กำลังการผลิตปุ๋ยทั่วโลกอยู่ที่ประมาณ ๒๗๘ ล้านตัน และมีปริมาณการผลิตอยู่ที่ประมาณ ๒๓๗ ล้านตัน ในปี ๒๕๕๗ กำลังการผลิตและปริมาณการผลิตถูกคาดการณ์ว่าจะเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ ๒.๓ และ ๒.๖ ตามลำดับ โดยปริมาณการผลิตของโลกมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงระยะเวลา ๒๕๕๗ - ๒๕๖๑ (รูปที่ ๒)

รูปที่ ๒ แนวโน้มการผลิตปุ๋ยของโลก ในช่วงปี ๒๕๕๗ - ๒๕๖๑

ที่มา: FAO (๒๐๑๕)

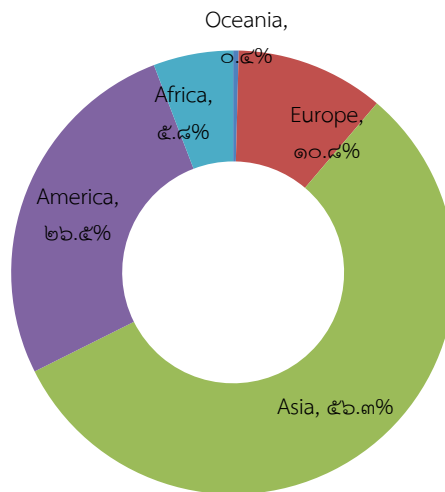
๒. แนวโน้มสถานการณ์โพแทช

๒.๑ อุปสงค์โพแทชของโลก

ปุ๋ยโพแทชมีอัตราการขยายตัวของความต้องการใช้ในช่วงปี ๒๕๕๗ - ๒๕๖๑ สูงที่สุดในบรรดาธาตุอาหารหลักทั้ง ๓ ชนิด กล่าวคือ มีความต้องการใช้เพิ่มขึ้นจากประมาณ ๓๑.๐ ล้านตันในปี ๒๕๕๗ ไปอยู่ที่ระดับ ๓๔.๕ ล้านตันในปี ๒๕๖๑ หรือเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ ๒.๖ ต่อปี

ทั้งนี้ ความต้องการใช้ปุ๋ยโพแทชที่เพิ่มขึ้นประมาณ ๓.๕ ล้านตัน ส่วนใหญ่เป็นความต้องการใช้ในภูมิภาคเอเชียประมาณร้อยละ ๕๖.๓ รองลงมา ได้แก่ ภูมิภาคอเมริกา และยุโรป ตามลำดับ (รูปที่ ๓)

รูปที่ ๓ สัดส่วนความต้องการใช้โพแทชที่เพิ่มขึ้นในช่วงปี ๒๕๕๗ - ๒๕๖๑

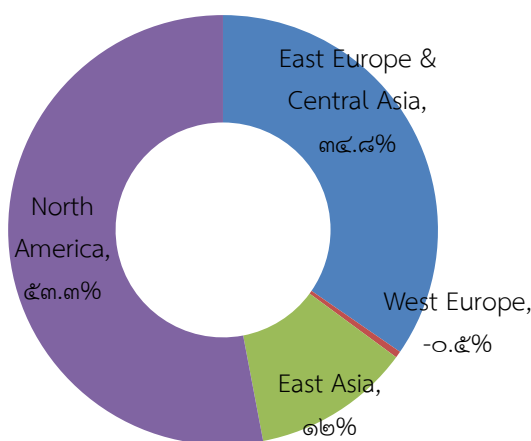
ที่มา: FAO (๒๐๑๕)

๒.๒ อุปทานโพแทชของโลก

ในปี ๒๐๑๓ กำลังการผลิตโพแทช (K_2O) อยู่ที่ระดับประมาณ ๔๙.๗ ล้านตัน และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น ๕๐.๕ ล้านตันในปี ๒๐๑๔ และ ๖๐.๗ ล้านตันในปี ๒๐๑๘ อุปทานหรือผลผลิตโพแทชในปี ๒๕๕๖ อยู่ที่ประมาณ ๔๒.๖ ล้านตัน และจะเพิ่มขึ้นเป็น ๔๓.๖ ล้านตันในปี ๒๕๕๗ และ ๕๑.๔ ล้านตันในปี ๒๕๖๑ โดยประเทศที่มีผลผลิตโพแทชสูงที่สุดในโลก ได้แก่ แคนาดา รัสเซีย จีน และเบรารุส ตามลำดับ

อุปทานที่เพิ่มขึ้นในช่วงปี ๒๕๕๗ - ๒๕๖๑ ส่วนใหญ่เป็นการเพิ่มขึ้นในภูมิภาคอเมริกาเหนือประมาณร้อยละ ๕๓.๓ รองลงมา ได้แก่ ภูมิภาคยุโรปตะวันออกและเอเชียกลาง และเอเชียตะวันออก ตามลำดับ (รูปที่ ๔)

รูปที่ ๔ สัดส่วนผลผลิตโพแทชที่เพิ่มขึ้น ในช่วงปี ๒๕๕๗ - ๒๕๖๑

ที่มา: FAO (๒๐๑๕)

๒.๓ สถานการณ์โพแทชในภูมิภาคเอเชีย

ภูมิภาคเอเชียเป็นภูมิภาคที่มีการใช้โพแทชสูงที่สุดในโลก โดยในปี ๒๕๕๗ ภูมิภาคเอเชียมีการใช้โพแทชประมาณ ๑๔.๖ ล้านตัน หรือคิดเป็นร้อยละ ๔๗ ของความต้องการใช้โพแทชของโลก

ความต้องการใช้โพแทชในภูมิภาคเอเชียมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ ๓.๑ ต่อปี ซึ่งเป็นอัตราการเพิ่มขึ้นที่สูงกว่าการเพิ่มขึ้นของความต้องการโดยเฉลี่ยของทั่วโลก โดย FAO (๒๐๑๕) คาดการณ์ว่าความต้องการใช้โพแทชของเอเชียจะเพิ่มขึ้นจากประมาณ ๑๔.๖ ล้านตันในปี ๒๕๕๗ ไปอยู่ที่ระดับประมาณ ๑๖.๕ ล้านตันในปี ๒๕๖๑ อย่างไรก็ตาม อุปทานโพแทชในภูมิภาคเอเชียมีค่อนข้างจำกัด โดยในปี ๒๕๕๗ ภูมิภาคเอเชียมีอุปทานโพแทชประมาณ ๘.๕ ล้านตัน ซึ่งต่ำกว่าความต้องการใช้ในภูมิภาคทำให้ต้องนำเข้าจากภูมิภาคอื่นประมาณ ๗.๙ ล้านตัน

ทั้งนี้ แนวโน้มความต้องการใช้โพแทชในภูมิภาคเอเชียที่เพิ่มขึ้นอย่างมาก ส่งผลให้อุปสงค์ส่วนเกินของโพแทชในภูมิภาคเอเชียมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก ๗.๙ ล้านตัน ไปอยู่ที่ระดับ ๙.๑ ล้านตันในปี ๒๕๖๑

ตารางที่ ๒ แนวโน้มสถานการณ์โพแทชในภูมิภาคเอเชีย

	๒๕๕๖	๒๕๕๗	๒๕๕๘	๒๕๕๙	๒๕๖๐	๒๕๖๑
กำลังการผลิต	๙.๕	๙.๖	๑๐.๔	๑๐.๗	๑๐.๗	๑๐.๘
ปริมาณการผลิต	๘.๖	๘.๕	๘.๙	๙.๑	๙.๓	๙.๔
ผลผลิตสำหรับอุตสาหกรรมปุ๋ย	๖.๘	๖.๗	๗.๐	๗.๒	๗.๓	๗.๔
ผลผลิตสำหรับอุตสาหกรรมอื่นๆ	๑.๗	๑.๘	๑.๙	๑.๙	๒.๐	๒.๐
ความต้องการใช้	๑๓.๙	๑๔.๖	๑๕.๐	๑๕.๕	๑๖.๐	๑๖.๕
อุปสงค์ส่วนเกิน	๗.๑	๗.๙	๘.๐	๘.๓	๘.๗	๙.๑

ที่มา: FAO (๒๐๑๕)

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าปุ๋ยเคมีเป็นต้นทุนที่สำคัญของภาคเกษตรกรรม ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยพึ่งพาการนำเข้าปุ๋ยจากต่างประเทศเป็นจำนวนมาก การมีอุตสาหกรรมเหมืองแร่โพแทชจะช่วยลดการสูญเสียเงินตราในการนำเข้าปุ๋ยจากต่างประเทศ และหากสามารถผลิตได้มากกว่าความต้องการใช้ภายในประเทศยังสามารถส่งออกขายในต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภูมิภาคเอเชียซึ่งเป็นภูมิภาคที่มีความต้องการใช้ปุ๋ยโพแทชสูงที่สุดในโลก และมีแนวโน้มที่จะเกิดอุปสงค์ส่วนเกินเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

อ้างอิง

ไทยรัฐออนไลน์, เกษตรกรจมปลักความจน พบ ๑.๓ ล้านครอบครัวรายได้ ๑.๒ หมื่นบาทต่อปี, ๑๕ พ.ค. ๕๘
บทความตีพิมพ์ในนิตยสารเนชั่นสุดสัปดาห์, ปุ๋ยเคมี กำไรของธุรกิจหมิ่นล้าน กับต้นทุนของเกษตรกร, ๑๖ เม.ย. ๕๘

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร สถิติการเกษตรของประเทศไทยปี ๒๕๕๗ มี.ค. ๕๘.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ สรุปผลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร ธ.ค. ๕๘.

FAO (๒๐๑๕), *World Fertilizer Trends and Outlook to ๒๐๑๘*.

The Global Trade Atlas, <http://www.gtis.com/GTA/>

USGS, *Potash*, Mineral Commodity Summaries, Jan ๑๕.